

WETEN WE WAT WERKT ?

Marina Danckaerts, UPC KU Leuven

veelzijdigheid

time-outs

creativiteit

bepaalde budgetten

media-aandacht

Intersectorale samenwerking

netwerken

suïcidaliteit stigma

maatwerk

wachlijsten

eigen kracht

wetenschappelijk

De druk die we voelen in het werkveld...

Kinderen in afzondering: te vaak, te lang en te onveilig

Te vaak worden kinderen en jongeren nog afgezonderd of gefixeerd in de psychiatrie. Dat leert een nieuw rapport van de Vlaamse Zorginspectie. 'Dit zijn...

27 OKTOBER 2017 00:00 door Sara Vandekerckhove

KINDERPSYCHIATRIE +

Elfjarig meisje in volwassenenpsychiatrie doorverwezen naar aangepaste ondersteuning

09/10/17 Het meisje van elf dat vorige maand gedwongen opgenomen werd in een psychiatrisch centrum voor volwassenen in Gent, heeft het centrum Dr...

Hoge Raad van Justitie: internering moet ook als sanctie kunnen voor sommige minderjarigen

Jongeren die een ernstig misdrijf plegen maar lijden aan een complex psychiatrisch probleem, moeten geïnterneerd kunnen worden. Dat vindt de Hoge Raad...

22 SEPTEMBER 2017 06:00 door Femke Van Garderen

PSYCHIATRIE +

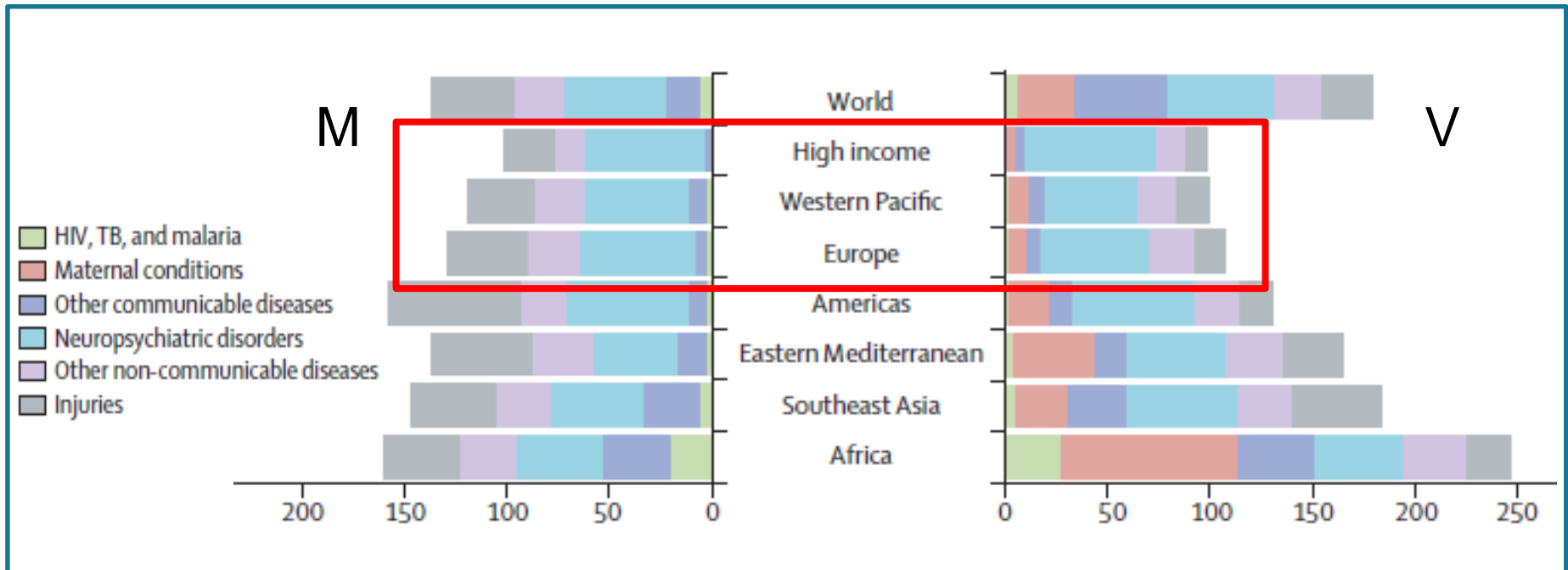

Jongeren moeten maanden wachten op psychische hulp

19/09/17 De wachttijden bij de Vlaamse Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg lopen op. Jongeren moeten gemiddeld 60 dagen wachten op een...

Geestelijke Gezondheidsproblemen bij jongeren

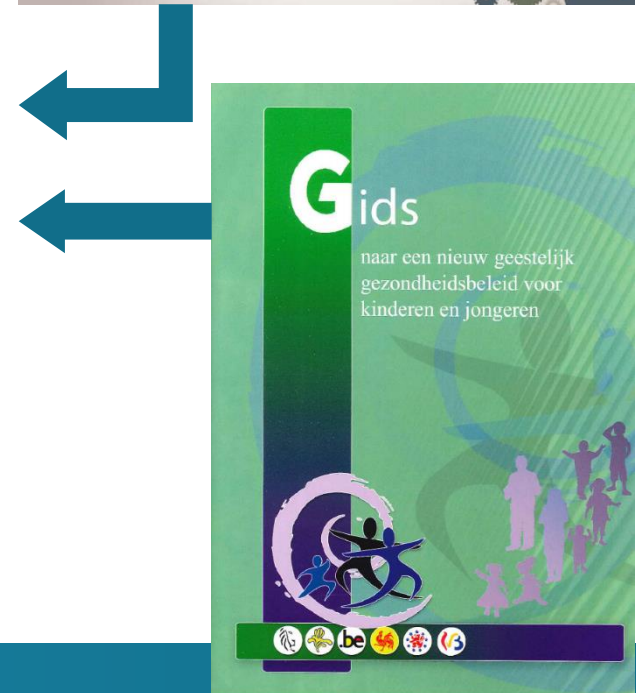
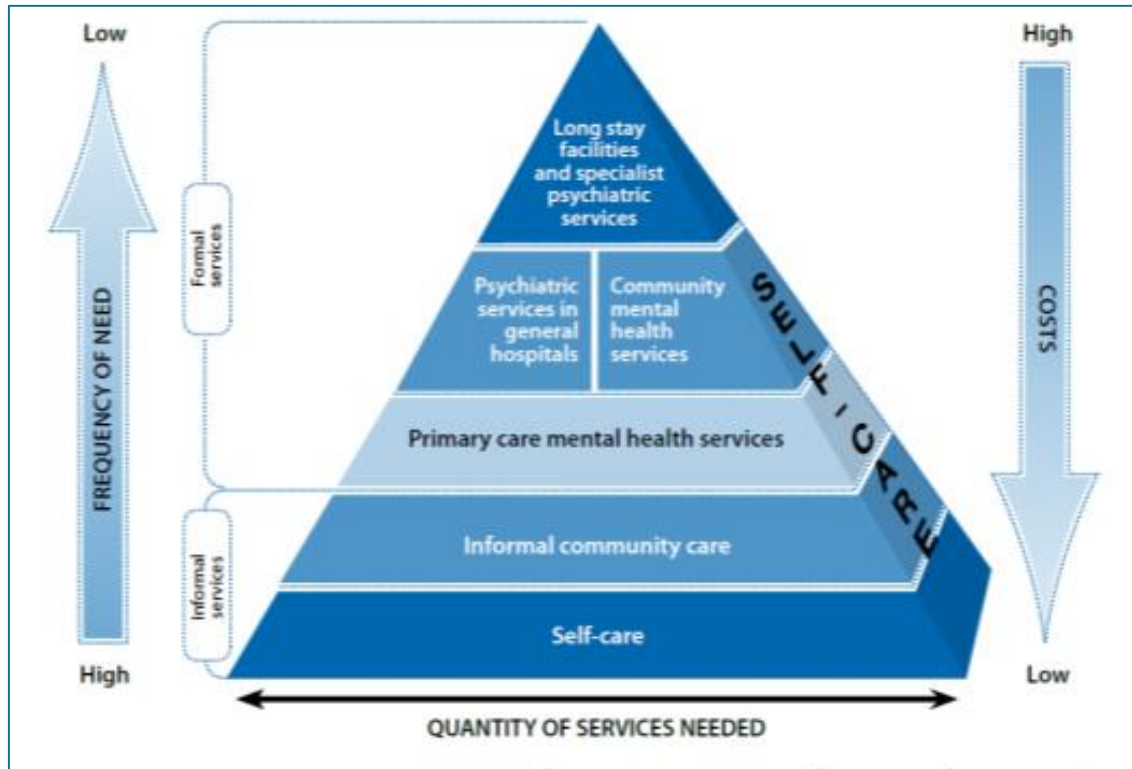
Neuropsychiatrische problemen zijn de belangrijkste oorzaak van gezondheidsverlies in welvarende landen in de leeftijdsgroep 15-19 jaar

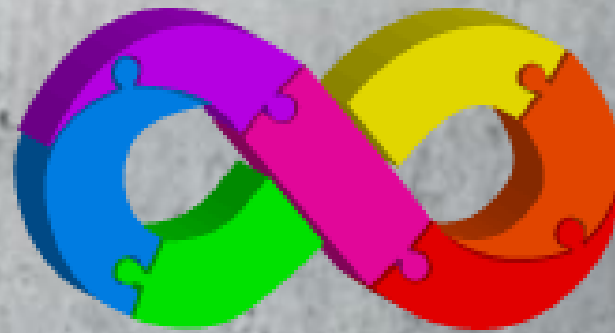

DALY = Disability Adjusted Life Years (jaren geleefd met ziekte en de jaren verloren door vroegtijdige sterfte)

Macroniveau

- Stepped care model
- Intersectorale samenwerking
- Toegankelijke zorg op maat

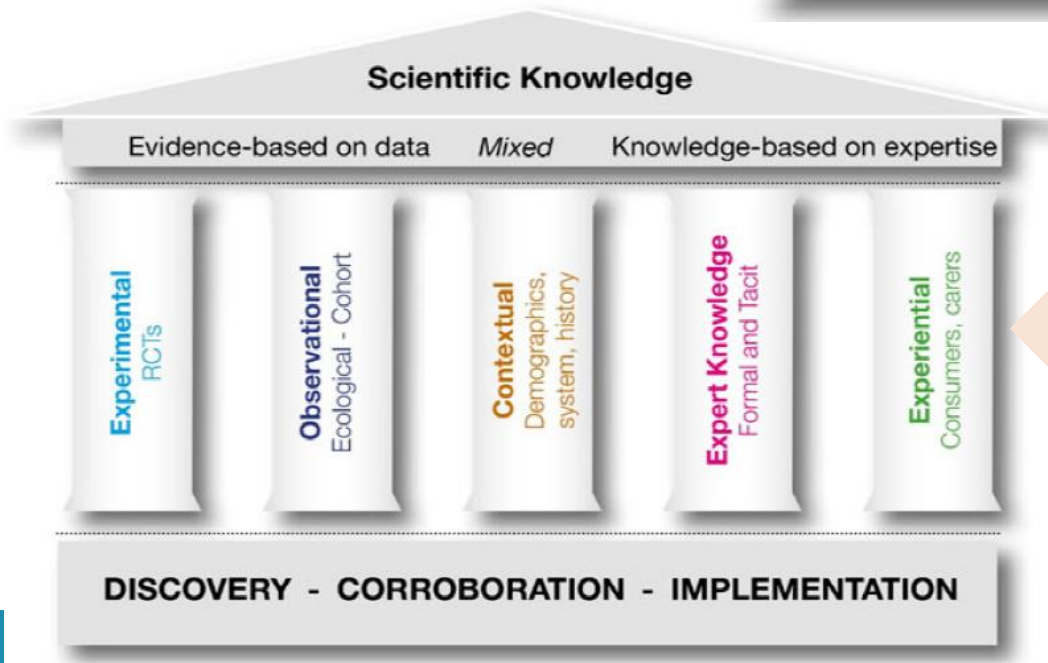
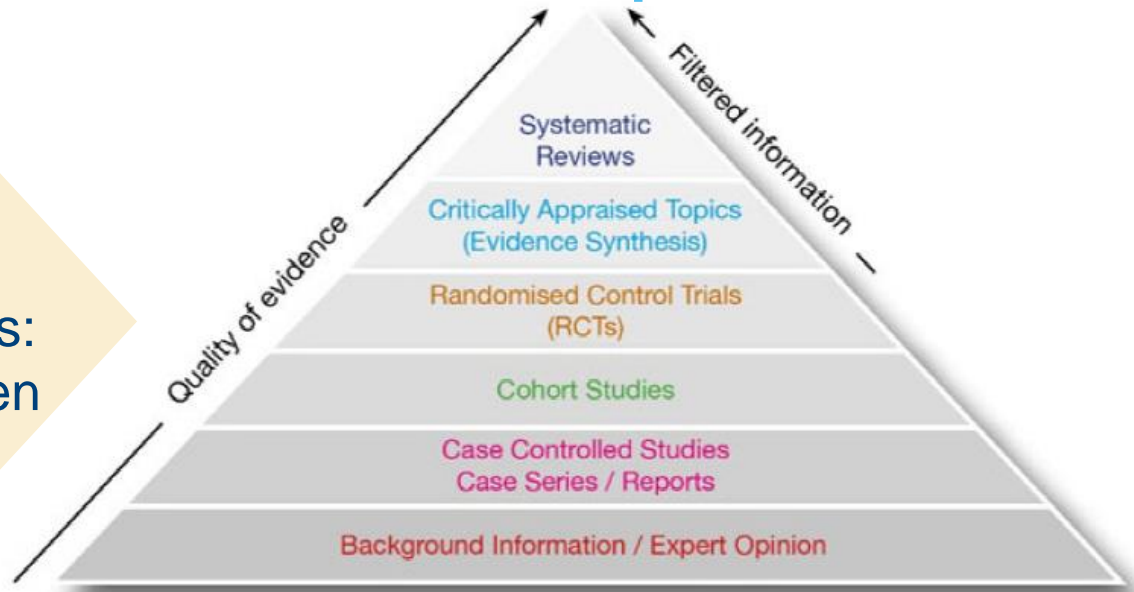

DOEN WAT WERKT!

Van Pyramide tot Griekse tempel

Experimentele
Evidence Based kennis:
uitgezuiverde processen

Contextuele bewijsvoering,
ervaringskennis en gebruikers
feedback toevoegen aan het
evaluatieproces: **voor
complexe systemen**

WAT WERKT ?

- Hulpverlening is effectief als de hulp bij een bepaalde doelgroep bijdraagt tot het realiseren van gestelde doelen (van Yperen, 2010)
 - De mate waarin de geboden hulp bijdraagt tot het boeken van de gewenste resultaten, wordt via **herhaald experimenteel onderzoek** (of randomized control studies) gemeten.
 - De effectiviteit wordt vervolgens **uitgedrukt als een effectgrootte**.

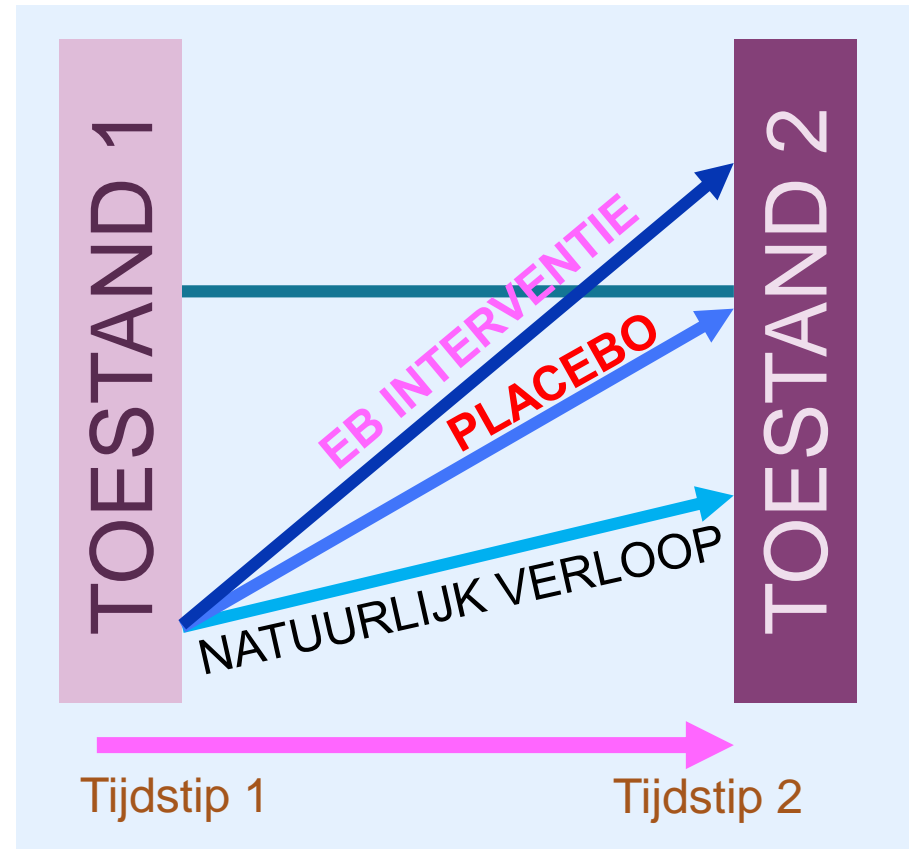
- Doelen

- Vermindering van problematisch **gedrag/emoties**
- Verbetering van **functioneren**
- Verbetering van **welbevinden**

Factoren die bepalen wat werkt

- methodiek
- gebruiker
- hulpverlener
- werkrelatie
- organisatie
- beleidskader

DODO-effect

- “de bereikte effecten zijn eigenlijk bij elke gehanteerde methode wel vergelijkbaar” (Saul Rosenzweig, 1936)

“EVERYBODY HAS WON AND ALL MUST HAVE PRICES”

- Niet de specifieke maar de non-specifieke (placebo) effecten in begeleiding en therapie zijn bepalend
- Gemeenschappelijke factoren ?
 - Cliëntverwachting en -hoop
 - Cliënthulpverlening relatie

DODO
of
SPECIFIEK ?

Incredibly different and amazingly similar

- Bruce Wampold ea. 1997, 2015 : “Geen enkele therapie is beter dan de andere, er zijn alleen betere en minder goeie therapeuten....”

Effecten van behandelinterventies

American Psychologist
2017, Vol. 72, No. 2, 79–117

© 2017 American Psychological Association
0003-066X/17/\$12.00 <http://dx.doi.org/10.1037/a0040360>

What Five Decades of Research Tells Us About the Effects of Youth Psychological Therapy: A Multilevel Meta-Analysis and Implications for Science and Practice

John R. Weisz
Harvard University

Sofie Kuppens
KU Leuven

- 2017: wat is het globale effect van psychotherapie ?
- Honderden RCTs over laatste 50 jaar (1963-2013)
- Meta-analyse van 447 studies, 4-18 jaar (m=9,8)
- Gemiddeld 16,5 sessies over 16 weken

KU LEUVEN

Effecten van psychologische interventies bij jongeren

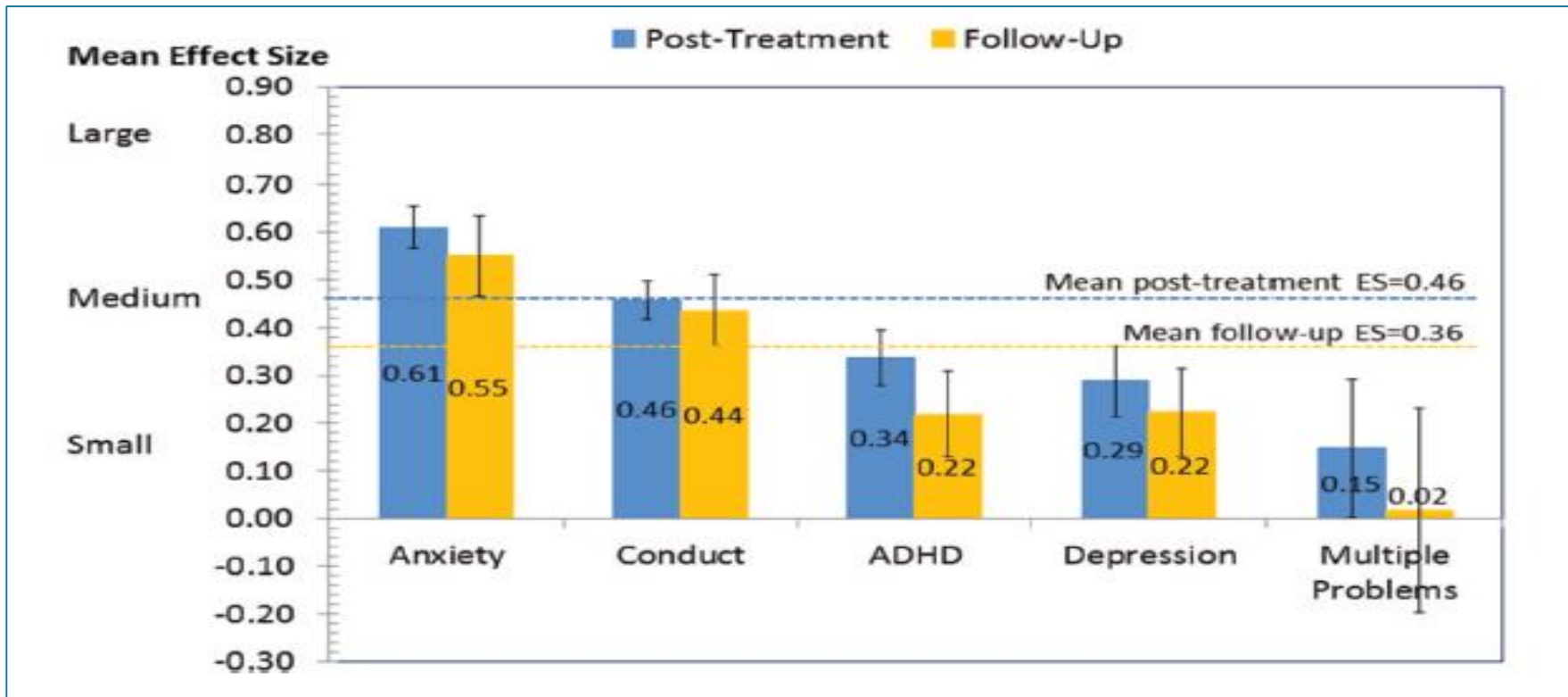
- Verschilt het effect naargelang
 - de problematiek ?
 - angst (incl. OCS en PTSS), depressie, ADHD, gedragsproblemen, multiële probleemdomeinen tesamen
 - **het type psychotherapie ?**
 - kindgericht wel/niet gedragsmatig; gezinsgericht wel/niet gedragsmatig / multisysteemtherapie
 - de aard van de controleconditie (passief versus actief) ?
 - Geen behandeling, placebo (therapie/pil), TAU

Effectgrootte = verschil tussen gemiddelden
gemiddelde vd standaardafwijkingen

< 0.4 = klein
0.4 – 0.8 = matig
> 0.8 = groot

Effecten van psychologische interventies

- Gemiddelde effectgrootte = **0,46**
- Groter effect bij angst > gedrag > ADHD > depressie > MP
- Na gemiddeld 11m FU = 0.36 (niet significant verschillend)

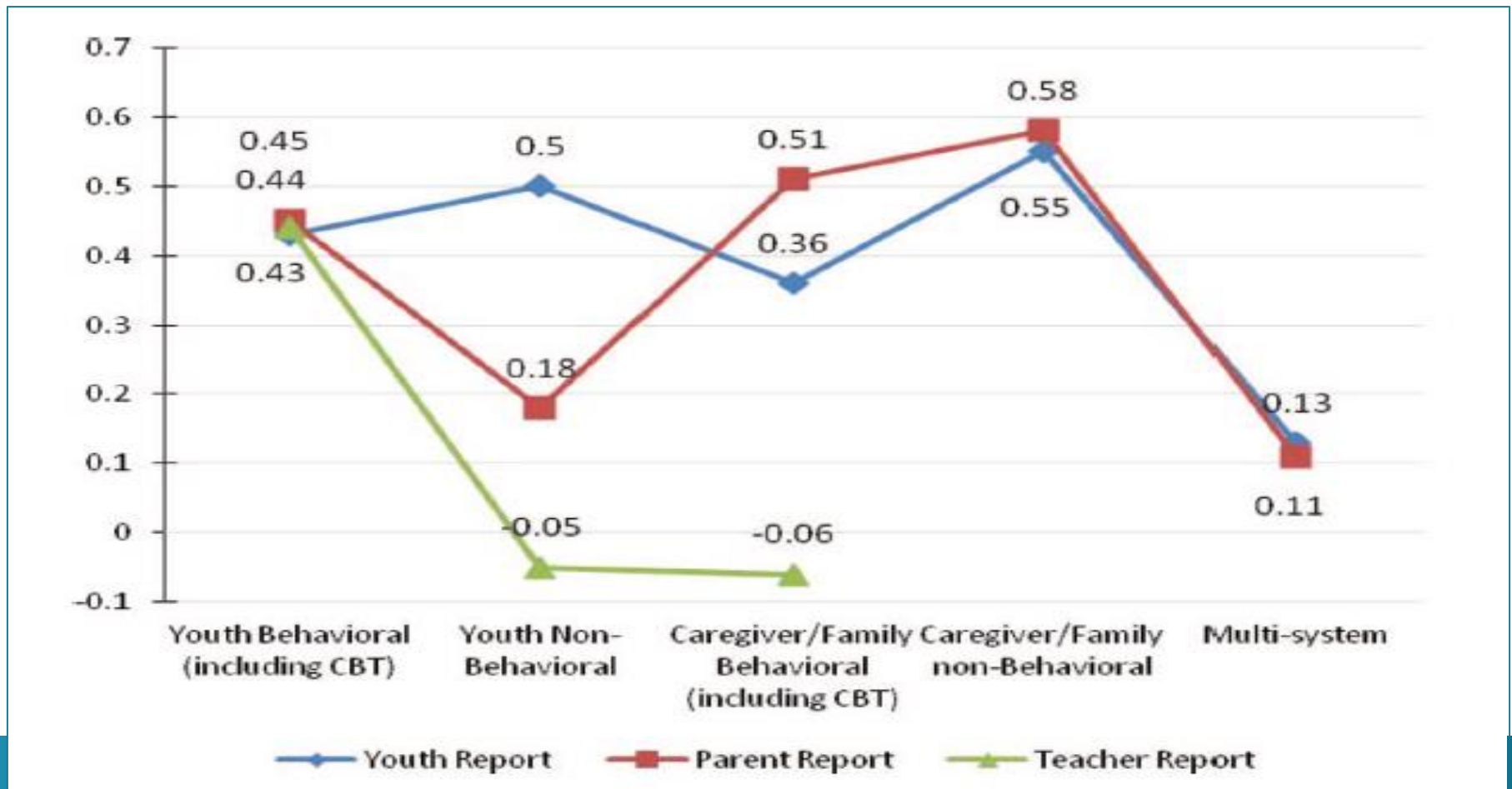
Moderatoren van effecten van psychotherapie

Moderator	EFFECTGROOTTE			
Geografie*	Noord-Amerika 42		Buiten N-A 54	
Ethniciteit	>50% Caucasisch 46		>50% niet-caucasisch 49	
Gender	>50% Jongens 47		>50% Meisjes 44	
Leeftijd	Gemiddeld <12j 49		Gemiddeld >12j 40	
Informant***	Jongere 43	Ouders 48	Leerkracht 28	
Behandeling	Jongere gedrag 48	Jongere niet-gedrag 33	Ouder gedrag 44	Ouder niet-gedrag 45
Controle**	Wachtlijst 53	Placebo therapie 41	Case-management 39	TAU 30

Effecten van psychotherapie

Interactie Informant x type behandeling:

- Effect gedragstherapie consistent over alle informanten; overige therapieën minder consistent of geen info

Besluit: effecten van psychotherapie

- Gemiddelde effectgrootte: **0.46**, bij FU **0.36**
 - DUS: matige grote, relatief duurzame effecten
- Effect verschilt significant naargelang problematiek
 - Vooral teleurstellend voor depressie en multi-probleem situaties
 - Voor depressie ervaren de jongere zelf wel effect (**0.33**)
- Effectgrootte niet toegenomen over de jaren
 - Therapieën worden niet beter ?
 - Methodologie ? Meer rigoureuze controles en grotere steekproeven
- Geen verschil ethniciteit (maar slechts 12% van de studies)

Effectiviteit van residentiële behandeling

- Meta-analyse van 27 studies (6 EU, 21 NA)
- 15 open ; 12 gesloten
- 10 uitsluitend jongens, 17 gemengd
- 8 Sociale training, 9 CBT, 10 TAU
- Geen publicatie bias
- Effectgrootte tussen -0.69 en $+1.80$; gemiddeld: **0.13**
- Moderatoren:
 - Vergelijkingsgroep: **geen verschil met niet-residentiële**, maar wel **significant beter indien Evidence-Based** behandeling werd toegepast
 - CBT: **0.52** ; enige verklaring in multi-pele regressie
 - Niet testbaar: IQ, duur verblijf

Caucus race der psychotherapieën

Niet volledig “on”beslist: verschillende effecten op verschillende problematieken en bij verschillende therapieën volgens verschillende observatoren

© 2014 DAVID DELAMARE

Studies die pleiten tegen een “dodo” effect:

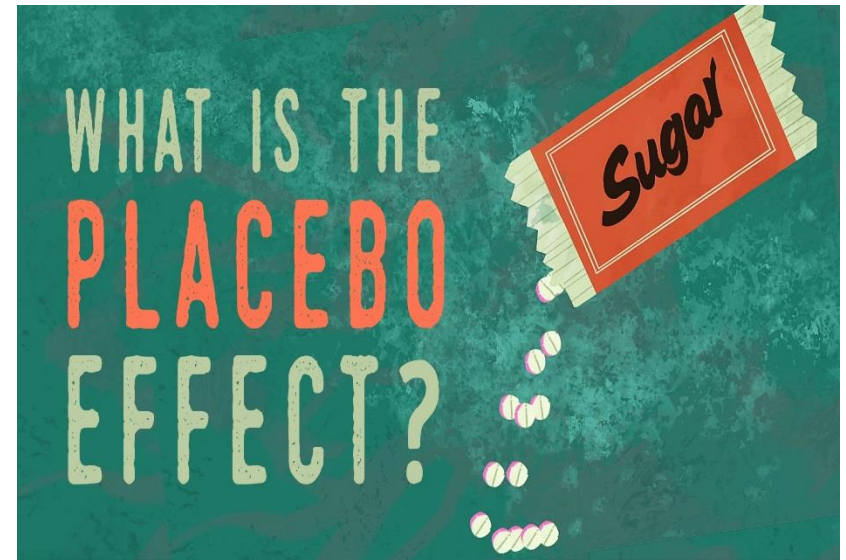
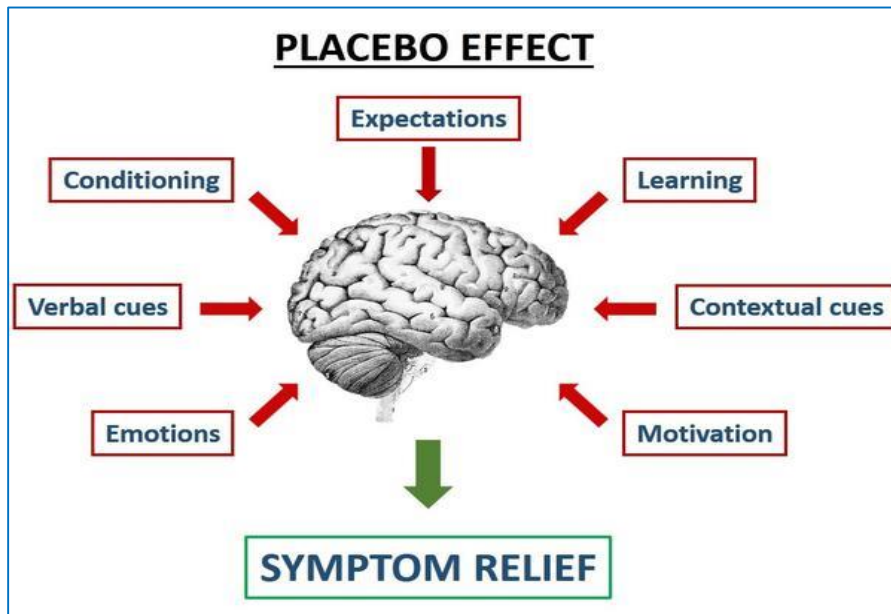
- Cognitieve gedragstherapie versus interpersoonlijke therapie at random in verschillende centra die met ene of andere werkten : **CBT > IPT**, zonder treatment x site interactie (Stangier ea. 2011)
- Verschillen in placebo responsiviteit : **gebruiker**
 - in functie van de problematiek:
 - OCS <<< Angst of Depressie (Huppert ea 2007)
 - In functie van ernst:
 - Milde depressie >> ernstige depressie (Driessen ea 2010)
- **Specifieke** behandeling **meer langdurige effecten** dan non-specifieke (Hollon 2011)
- Zonder doorgedreven training: 10% variantie toe te schrijven aan therapeut; **mèt training**: 0% (Huppert ea 2014)

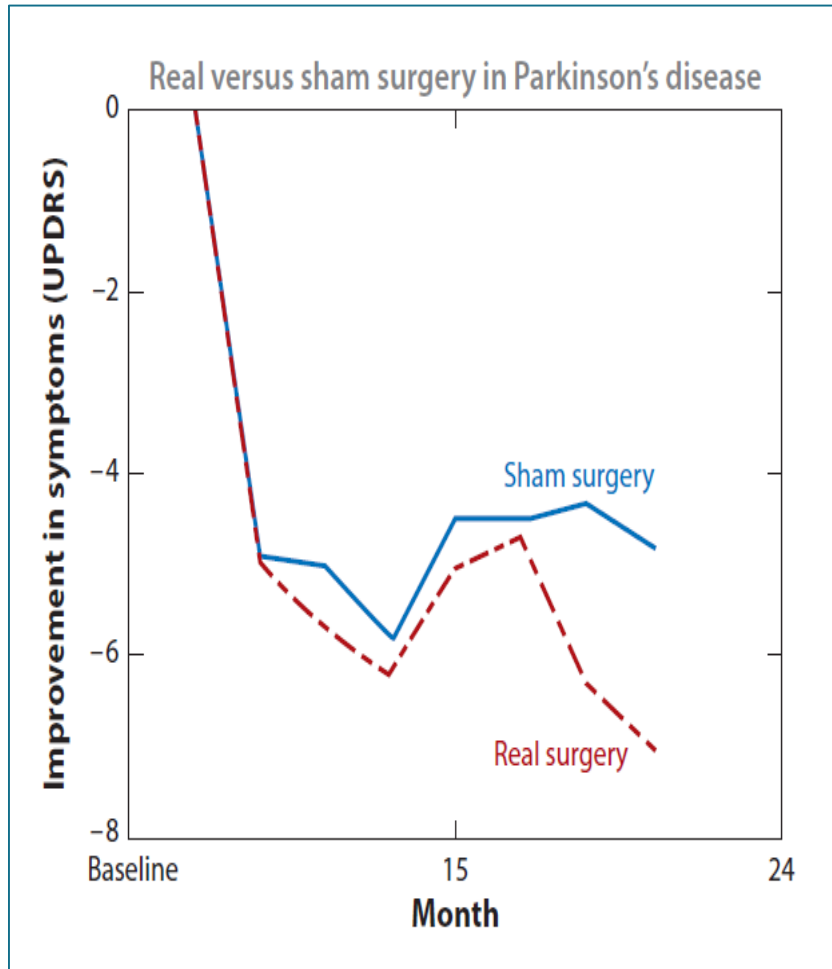
PLACEBO ?

(HOE) werkt placebo ?

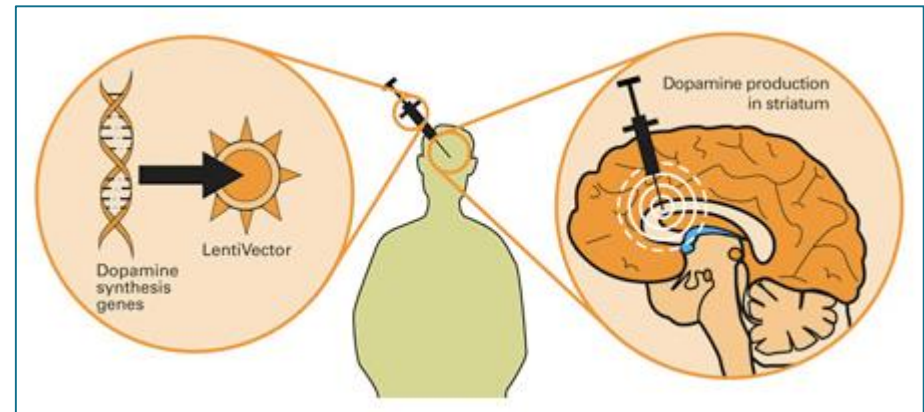
- Werken allicht ALTIJD bij ongeacht welke benadering
- Nochtans zijn ze per definitie op zich INERT
- Effectgrootte stijgt met de jaren

Voorbeeld: kracht van placebo effect: Gen/placebo therapie bij Parkinson

- Chirurgische injectie in diepe hersenkernen van viraal genmateriaal om dopamineproductie te stimuleren
- Placebo injectie 2 jaar lang zelfde effecten !

Homeopathie werkt, als placebo

(dit artikel verscheen eerder in het deMens.nu Magazine 2012 nr.3)

Homeopathie werkt, als placebo

Uit geen enkele wetenschappelijke studie blijkt dat homeopathie werkt. Dat stelde het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) na uitgebreide evaluatie vast in zijn derde en laatste rapport (2011) over niet-conventionele geneeswijzen. Homeopathie scoort slechter dan osteopathie, chiropraxie en acupunctuur “omdat zij absoluut niet kan bogen op wetenschappelijke bewijzen, in tegenstelling tot de andere bestudeerde niet-conventionele geneeswijzen die toch enige, zij het beperkte geloofsbrieven konden voorleggen”. En daarom raden de experts de overheid formeel af om homeopathie terug te betalen. Maar wat is homeopathie nu eigenlijk?

AUTISME, MEDICATIE, ONDERZOEK

Honderd jaar oud medicijn pakt symptomen van autisme aan

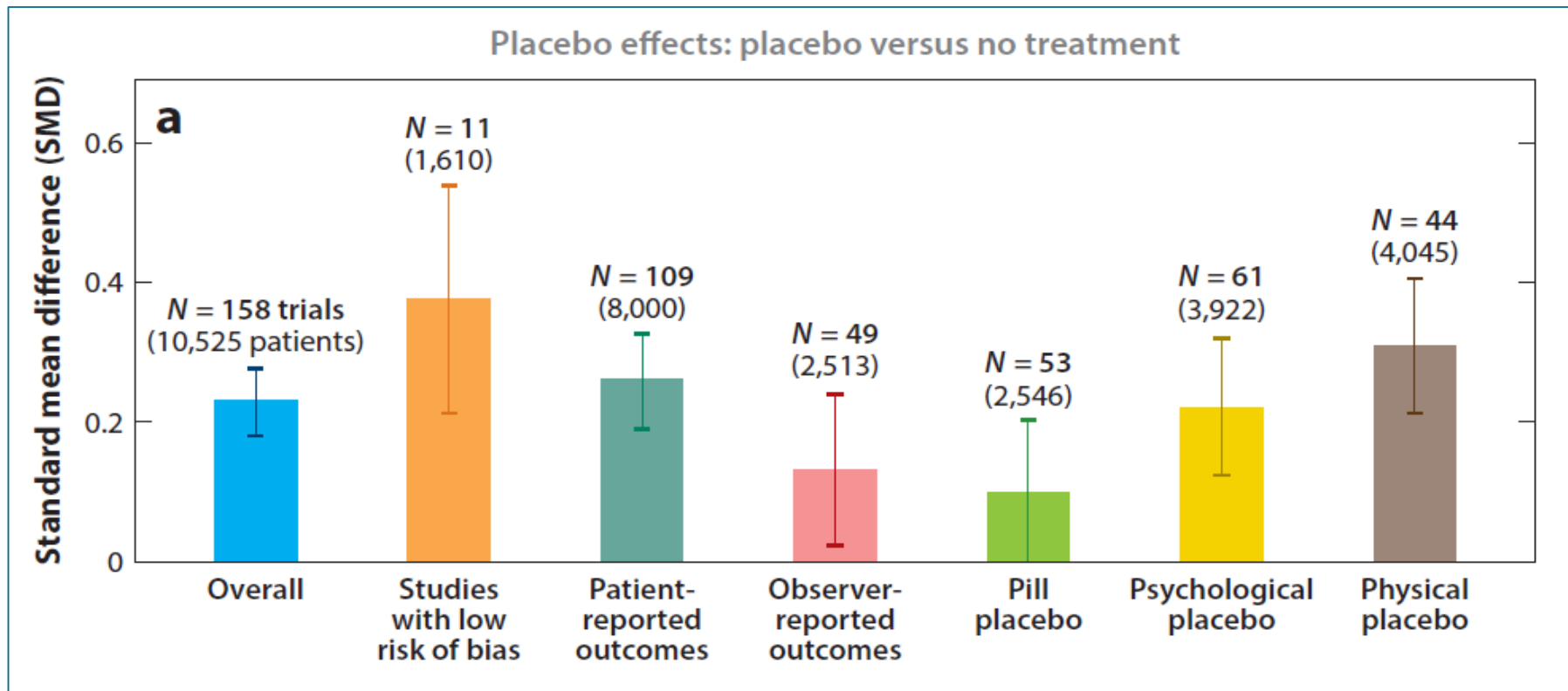
HOUSTON (July 10, 2002) -- Patients with osteoarthritis of the knee who underwent placebo arthroscopic surgery were just as likely to report pain relief as those who received the real procedure, according to a Department of Veterans Affairs (VA) and Baylor College of Medicine study published in the July 11 New England Journal of Medicine.

Researchers have learned that yellow placebo pills are the most effective at treating depression while red pills cause the patient to be more alert and awake. Green pills help ease anxiety while white pills soothe stomach issues such as ulcers. The more placebo pills taken the better, with those taken four times a day more effective than those taken twice daily. Pills that have a “brand name” stamped on them also work better than pills that have nothing written on them.

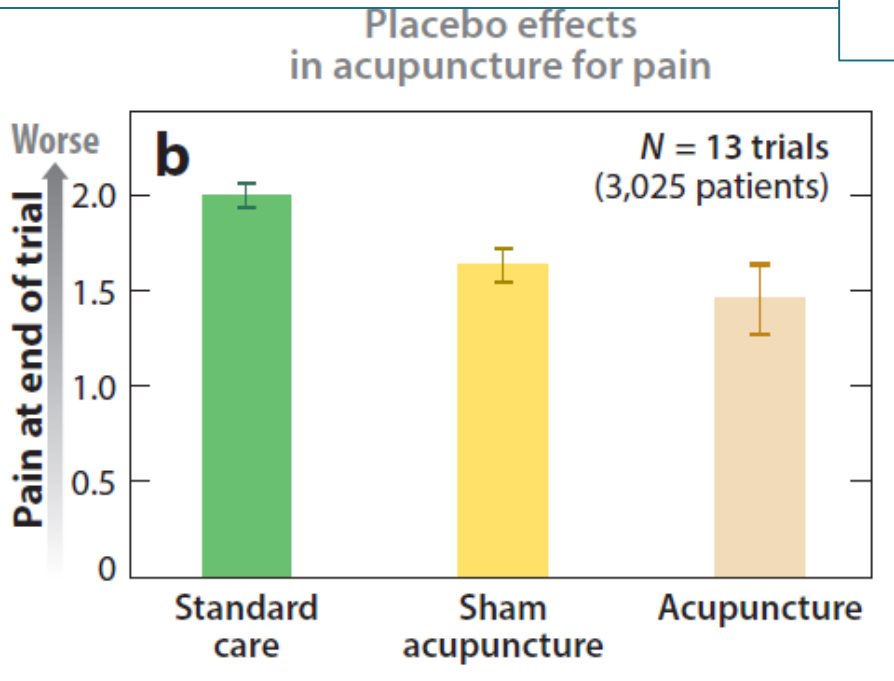
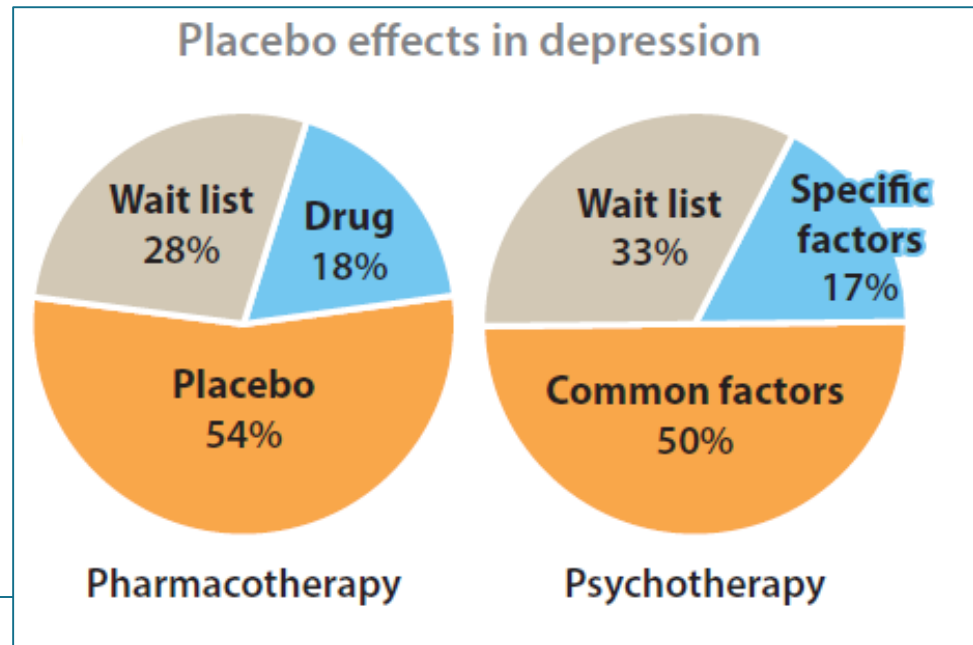
Placebo: brede meta-analyse

- Grootte varieert naargelang
 - de invasiviteit van het placebo
 - de rapporteringsbron

Placebo

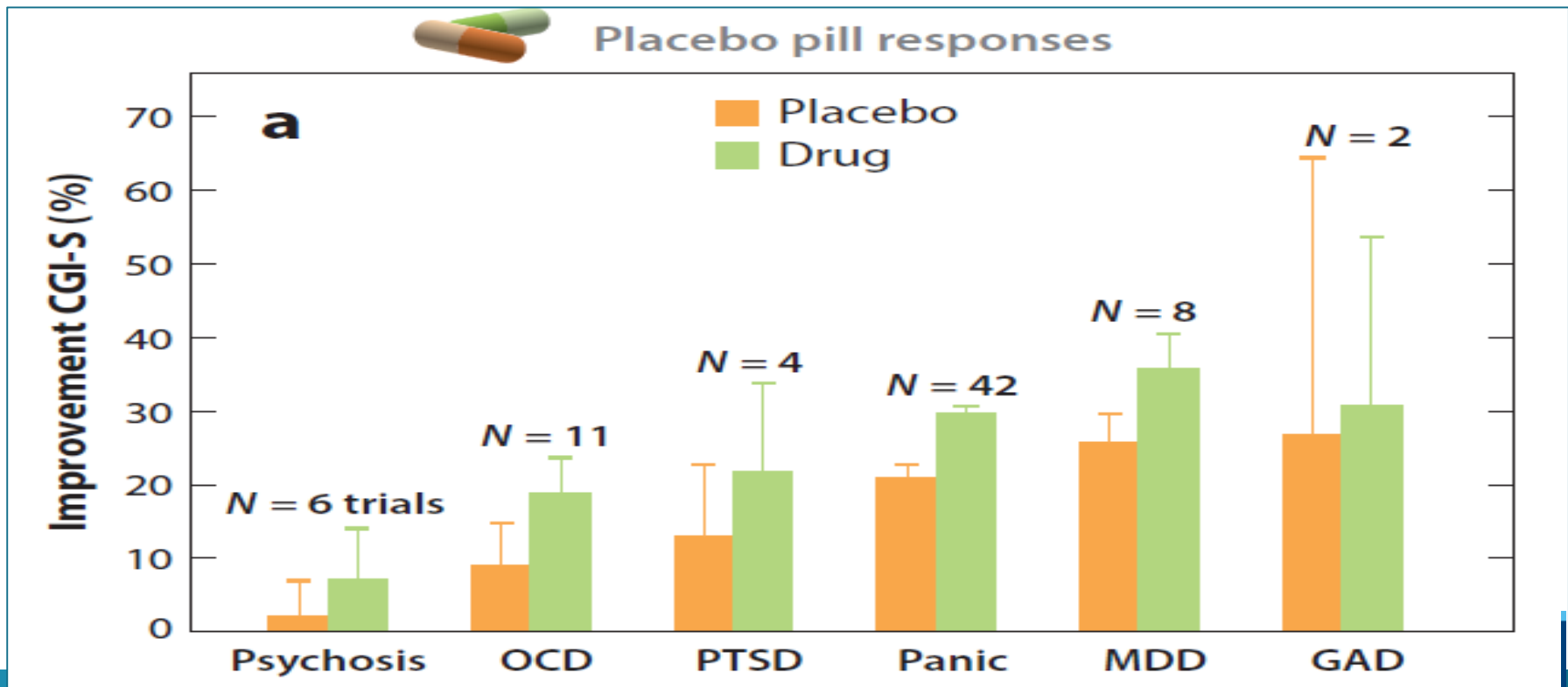
- Er is overlap in “non-specifieke factoren” en “placebo-factoren”
 - Cliënt verwachtingen
 - Cliënt-therapeut alliantie

- Verklaren meer in alternatieve GK dan klassieke GK
 - Pijnstillers versus accupunctuur versus placebo

Placebo

- Stabiel t.o.v. zelfde placebo, maar variabel t.o.v. een ander (bv. placebo crème die hetzelfde/anders uitziet)
- Context-afhankelijk
- Variëren met de problematiek

Placebo mechanisme ?

Twee interactieve mechanismen:

- Precognitieve associaties = aangeleerde associaties, die nadien automatisch, zonder cognitieve input plaatsvinden
 - Gebaseerd op herhaalde associatie van de werking met de context
- Betekenisverlening = interpretaties van de betekenis van gebeurtenissen in een bepaalde context
 - Geconstrueerde interpretaties met persoonlijke betekenis: verwachtingen t.a.v. de therapie
 - Vaak gerelateerd aan de geloofwaardigheid van de therapie en de therapeut en dienst empathie
 - Ook: suggestiviteit van de therapeut ; mond aan mond reclame door anderen...

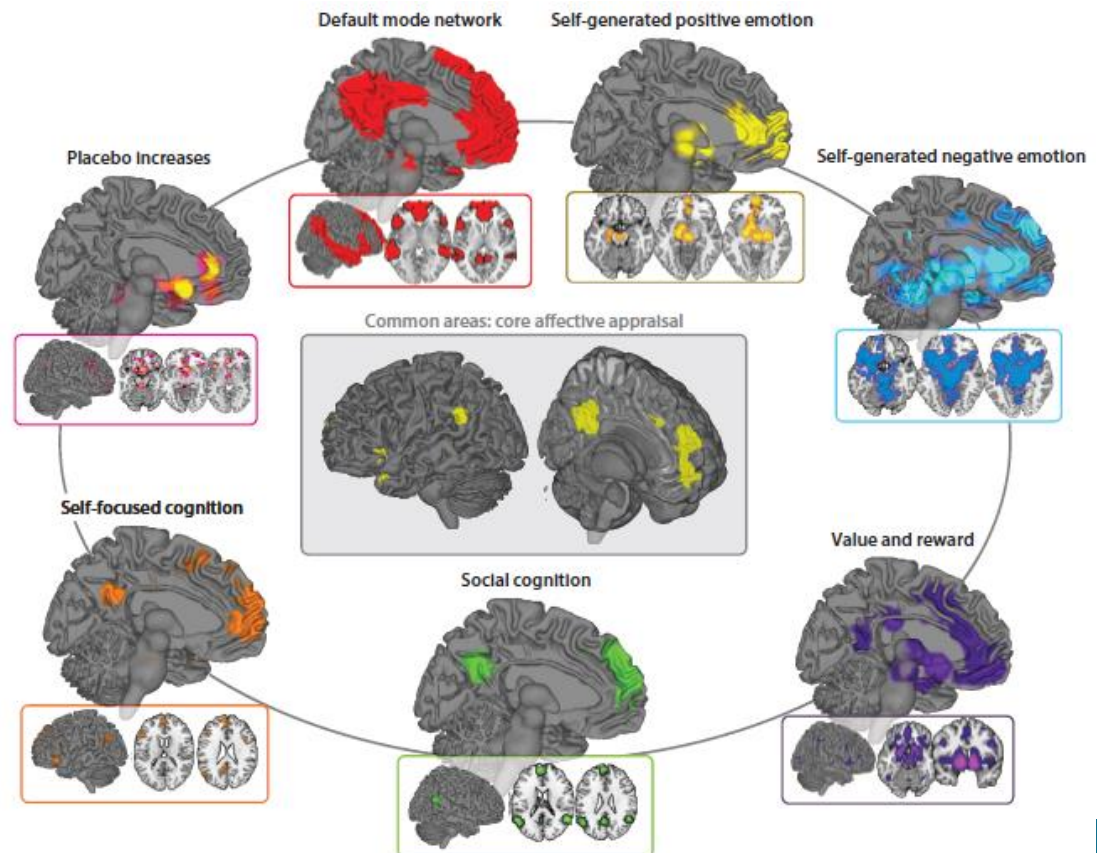
Placebo mechanisme

- Placebo respons reflecteert integratie van verschillende betekenisverlenings-processen (emotie, (sociale) cognitie, bekrachtiging) in gemeenschappelijk kernsysteem

Hypothese: die processen promoten een positieve

- gedachtengang
- gezondheidsgedrag
- emoties
- hormonale, immuun-systeem en autonoom zenuwstelsel reacties

die **reële verbetering** in de hand werken

Mechanisms of Placebo Effect*

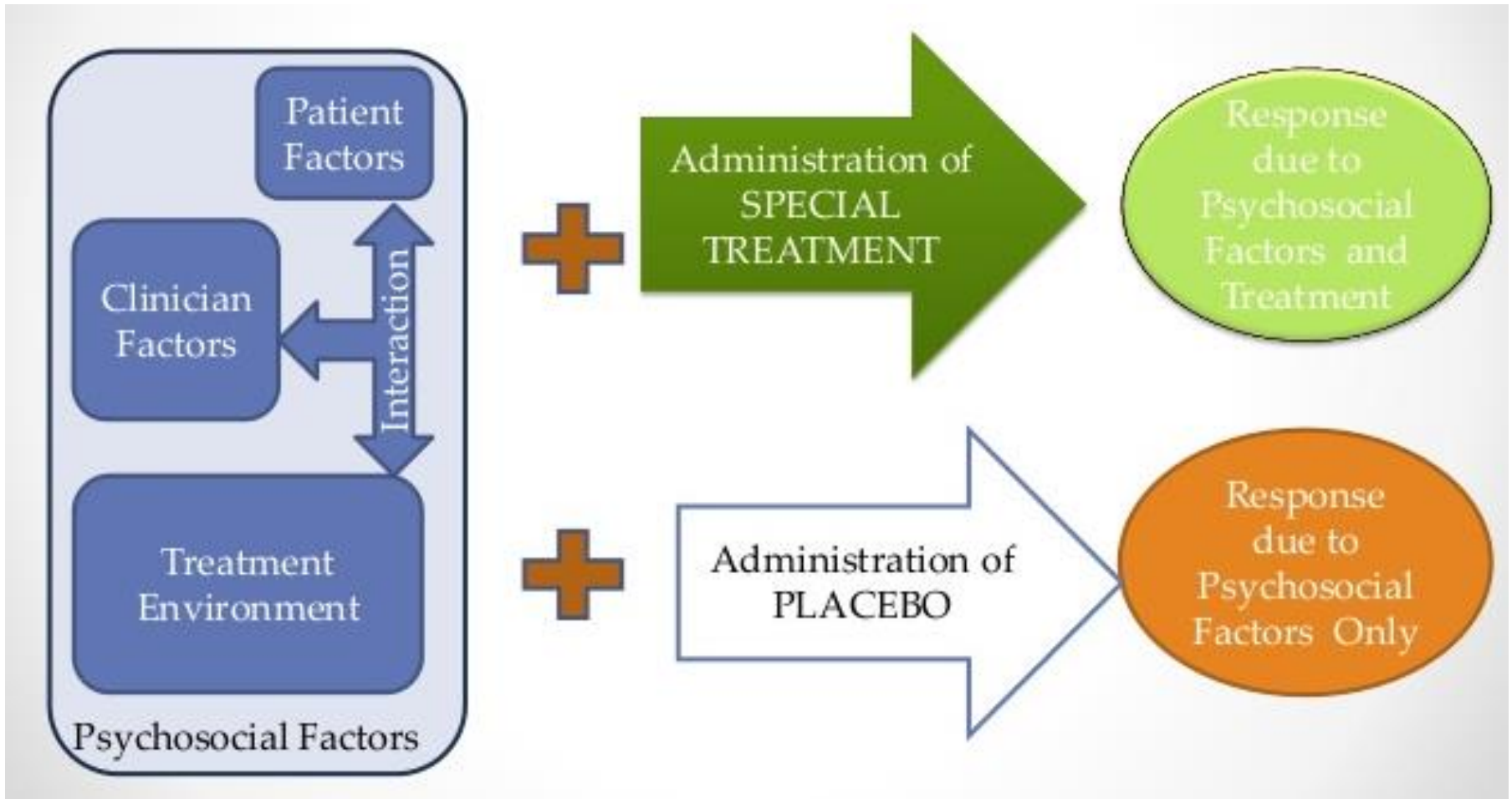
Pain	Activation of endogenous opioids and dopamine (placebo) Activation of cholecystinin and deactivation of dopamine (nocebo)
Parkinson's Disease	Activation of dopamine in the striatum
Depression	Changes of electrical and metabolic activity in different brain regions
Anxiety	Changes in activity of the anterior cingulated and orbitofrontal cortices
CV system	Reduction of β -adrenergic activity of heart
Respiratory system	Conditioning of opioid receptors in the respiratory centres
Endocrine system	Conditioning of some hormones
Immune system	Conditioning of some immune mediators

*Adapted after Finniss 2010

Niet-specifieke effecten ?

Placebo en niet-specifieke effecten

Niet-specifieke elementen

context

Therapeutische alliantie

- In GGZ: consistente, kleine associatie met behandel-effect:
 - Meta-analyse (23 studies): ES = **0.24**
 - Alliantie is gemiddeld **hoger bij internaliserende**
 - Maar: **alliantie-outcome associatie is groter bij externaliserende** problematiek: daar belangrijker
 - Alliantie-outcome associatie **hoger bij meting door professional dan cliënt i.t.t. volwassenen !**
- Alliantie met de jongere en met de ouders zijn aparte, onafhankelijke factoren

Wat als je de alliantie uitschakelt ?

- Meta-analyse Computerprogramma's CBT depressie
 - 12 studies (10 via internet)
 - Gemiddeld effect = **0.41**
 - **MAAR: ondersteund = 0.61 versus niet = 0.25**

4. Conclusie over te verzekeren zorg: standpunt

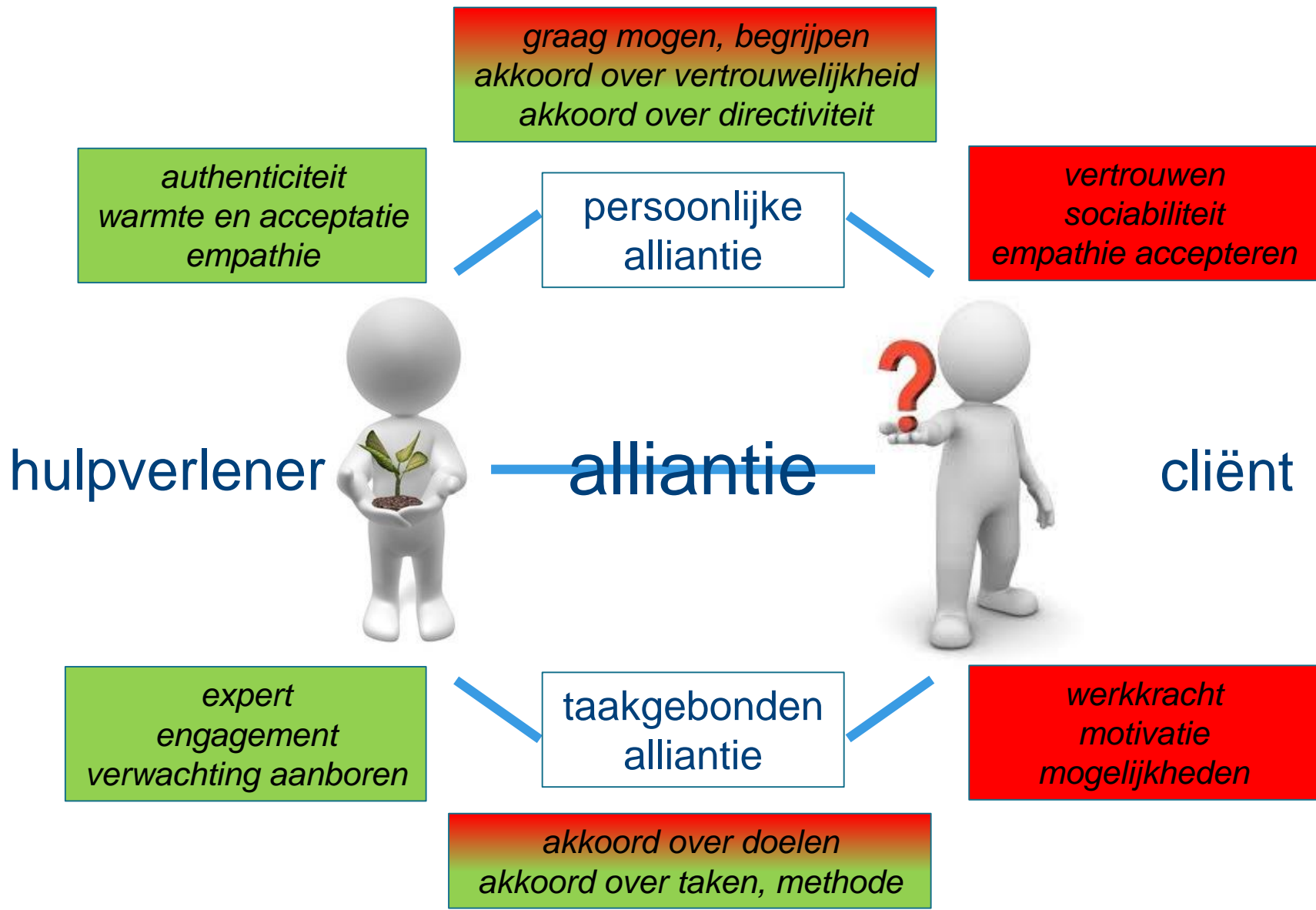
NL

Internetbehandelingen gebaseerd op cognitieve gedragstherapie voor volwassen patiënten met depressie voldoen aan het criterium stand van wetenschap en praktijk en daarom kan de indicatie-interventiecombinatie verstrekt danwel vergoed worden ten laste van de basisverzekering van de Zvw.

Therapeutische alliantie

- Freud:
 - Positieve overdracht
- Rogers:
 - Empathie
 - Congruentie
 - Onvoorwaardelijke aanvaarding
- Bordin:
 - “Persoonlijke” band vormen (waarachtige relatie)
 - Akkoord zijn over doel en opzet van de behandeling
 - Samenwerken aan de opdracht

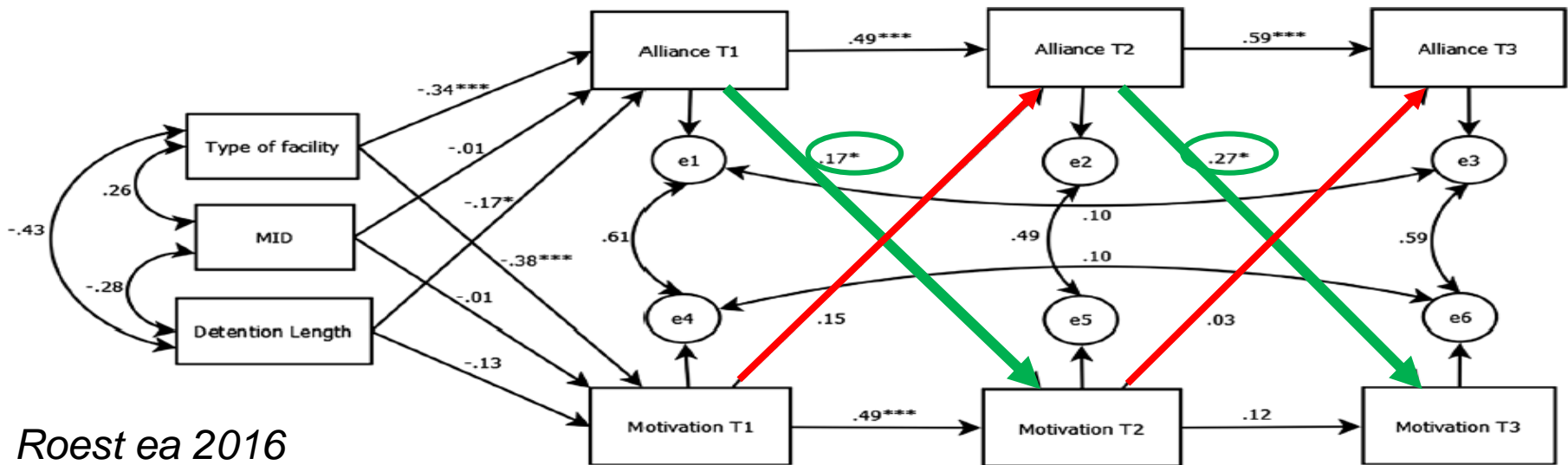
Alliantie bij kinderen / jongeren

- Alliantie vormen ligt moeilijker
 - Kinderen/jongeren komen zelden zelf hulp vragen
 - Vaardigheden om te begrijpen “wat goed is” nog in ontwikkeling
 - “In conflict” met wat ouders wensen
 - Ontwikkelingsbepaald autoriteitsprobleem
 - In GGZ: cognitieve distorties, denkfouten
 - Therapeutische focus complex en verschuivend in de bredere gezinscontext

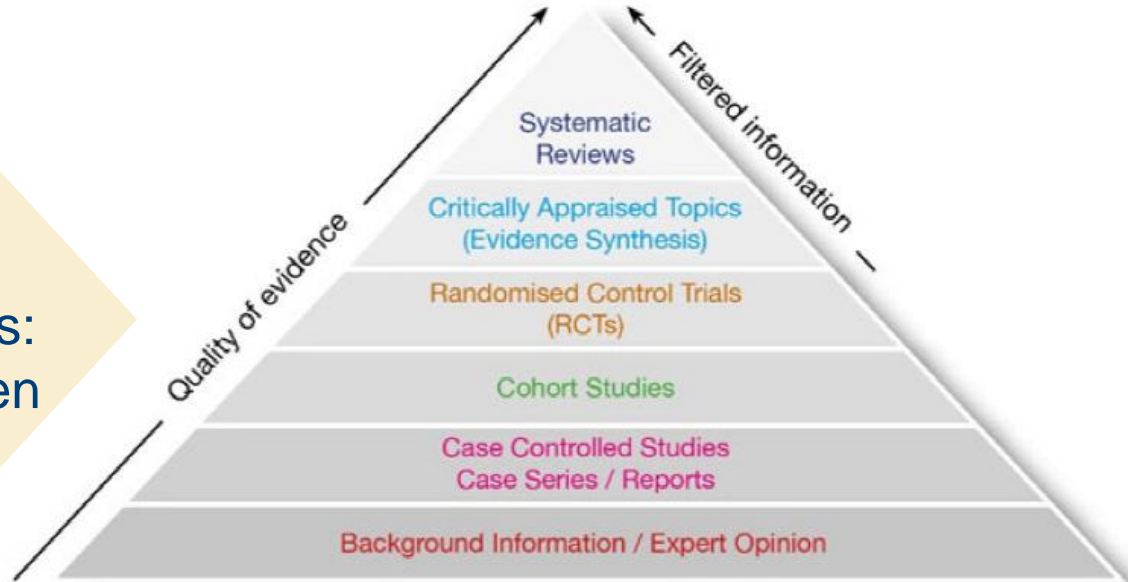
Cliënt motivatie

- Naarmate ernstiger en meer complexe problematiek zijn zowel motivatie als alliantie lager
 - Vergelijking minder / meer intensieve ambulante therapie
 - Vergelijking regulier / gesloten residentiële behandeling
- Motivatie is beïnvloedbaar over de tijd door alliantie en **niet omgekeerd** (in open, maar niet in gesloten setting)

Van Pyramide tot Griekse tempel

Experimentele
Evidence Based kennis:
uitgezuiverde processen

Scientific Knowledge

Evidence-based on data *Mixed* Knowledge-based on expertise

Experimental
RCTs

Observational
Ecological - Cohort

Contextual
Demographics,
system, history

Expert Knowledge
Formal and Tacit

Experiential
Consumers, carers

DISCOVERY - CORROBORATION - IMPLEMENTATION

Contextuele bewijsvoering,
ervaringskennis en gebruikers
feedback toevoegen aan het
evaluatieproces: **voor**
complexe systemen

Werkrelatie

- De alliantie, de agogische relatie
 - Afstand – nabijheid
 - Gewoon - niet hoogdravend – inspanningen erkennend
 - Bureaucratisch – maatwerk
 - Te eng gericht ipv holistisch – begaan met de persoon – soepel, persoonlijk, op maat, beschikbaar en betrokken
 - Betuttelend – emancipatorisch
 - Cliëntbetrokkenheid bij opmaak en beslissingen hulpverleningsplan = participatie
 - Kwalitatieve en kwantitatieve monitoring van vooruitgang
 - Vraaggestuurd ipv vraaggericht
 - Cliëntperspectief staat centraal

Basisvaardigheden / Participatieve basishouding

- Exploratief tewerk gaan
- Diepgaand zijn
- Reflecteren op de thema's
- Steunend zijn
- Successen uit het verleden zien en benadrukken
- Accurate interpretaties geven
- Faciliteren bij het uitdrukken van emoties
- Actief zijn
- Bevestigen
- Begrip tonen
- Aansluiten bij de ervaringen van de cliënt zelf.

- Oprecht (authentiek), open, zichzelf
- Empatisch, luisterbereid, begripvol
- Gelijkwaardigheid, zelf ook inbreng, twijfel
- Openheid, niet oordelend
- Onvoorwaardelijk steunend
- Positief ingesteld, gericht op krachten
- Professionele nabijheid (erom geven, niet tever meegaan)
- Betrouwbaar (discretie, privacy)
- Respect voor eigenheid en tempo
- Deskundigheid

Kennis

- Alledaagse kennis: gezond verstand, buikgevoel
- Praktijkervaring: “tacit knowledge” expliciteren
- Vak kennis: uit opleiding en vorming: specifieke

Deskundigheid, professionaliteit

- Mix van kennis, inzicht, houding, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen
 - Steunen en niet per sé oplossen
 - Zelfreflectie en eigen waarden in vraag stellen
 - Eigenzinnig handelen
 - Grenzen stellen en in vraag stellen
 - Reflexief en creatief

UCLL : SRW opleiding

Opleiden van **KWALITEITS JEUGDHULPVERLENERS**

- Generalisten = hulpverleners die sterk zijn in de gemeenschappelijke factoren van hulpverlening
- Specialisten = inzetten van heel specifieke methodieken en interventies

